k. III.
5059

LECA MORARIU

Nu se împrumută acasă.

Țara Scaunelor de Domnie

Fot. J. Chrzanowski
(Suceava)

VATRA-MOLDOVIȚEI

13035 14402

CERNĂUȚI 1941

BIBLIOTECA
DOCUMENTARĂ
ORAȘUL PIATRA NEAMȚ

LECA MORARIU

Ţara Scaunelor de Domnie

Fot. J. Chrzanowski (Suceava)

VATRA-MOLDOVIŢEI

Iubitului nostru G. T. Kirileanu

Octavia LM

Să trăiţi. Să înfloriţi!..

LM

.. 1942

CERNĂUŢI 1941

k.III.
5059

Eroului-copil

și neuitat Biușculeț

Victor Grecu

mort pentru Patrie

în 16 Sept. 1941

Leca

Ţara Scaunelor de Domnie

Cineva care n'a fost prea darnic în calificativele proslăvirii, austerul Dimitrie Onciul, zicea [1] despre Ţara scaunelor de domnie, despre Bucovina zilelor noastre deci: »Nicăiri pe tot pământul românesc, nu se află pe un spaţiu atât de mic, atâta bogăţie de istorie românească, atâta bogăţie de amintiri scumpe ale trecutului nostru . . . Dacă Ardealul, cu resturile sale arheologice din epoca romană, este ţara clasică a trecutului roman în Dacia, Bucovina este ţara clasică a trecutului românesc propriu zis«.

În adevăr, ai spune că însaşi pronia cerească a avut grija Moldovei — împlântând în hotarul ei, cel mai cu primejdie, atâta moldovenească vlagă şi temeinicie. Fiindcă Moldova din cam aceste olaturi s'a obârşit; fiindcă leagănul şi pivotul Moldovei aice fu menit să fie! Când »cu descălecatul lui Bogdan Vodă

Cetatea Sucevii pela 1896

şi cu întinderea stăpânirii acestuia mai spre răsărit«[2] — străvechiul scaun domnesc al Moldovei se mută dela Baia la Siret,

[1] D. Onciul, *Din trecutul Bucovinei*, 1915, 32—33.

[2] Alex. Lăpedatu, *Cetatea Sucevii*, 1913, pag. XXI.

atunci Siretul Bucovinei de astăzi ajunge »inimă a Moldovei« [1]. De altfel, până astăzi, cronologiceşte, Siretul e cel dintâi (deci cel mai vechi) »oraş al Moldovei« pomenit în hrisoavele noastre [2]. Şi mai ales sub Laţcu Vodă (1365—1373), Siretul hălăduieşte în adevărată măreţie şi pohvală domnească [3].

Dar — evident — nevoia de a sprijini scaunul voevodal de-un mai puternic razim decât putea fi la Siret strâmta Cetăţuie a lui Sas-Vodă [4] îl determină pe plinul de mușătească vrednicie Petru I Mușat (1375—1391) să-şi mute reşedinţa dela Siret la Suceava.

Pichler — Dragomirna (Acvarelă)

E răspântia dela care înainte, — ca şi numele ei de sonor, de grav şi solemn-senin, se deschide zarea vulturescului cuib de Suceavă. Cetate de scaun — aproape 200 de ani în şir — şi a unor Voevozi între Voevozi, ca Alexandru cel Bun, Ştefan cel Mare şi Petru Rareş, vatră a Moldovei deci, Suceava adună în jurul ocinelor sale atâta floare de voevodale şi eclesiastice şi mirene ctitorii.

Ba generoasa strădanie de-a înflori ţara cu minunate ctitorii e atât de puternică, încât stăruie şi dincolo de marea hotărîre şi înfăptuire, a lui Alexandru Lăpuşneanu de a-şi muta scaunul dela Suceava la Iaşi (pe la 1564—1565). Astfel Dragomirna Mitropolitului Anastasie Crimca purcede a răsări în 1602

[1] Nicodim Iţcuş, *Siretul de ieri şi de azi*, 193-, 16.

[2] D. Onciul, *op. citat*, 13.

[3] N. Iţcuş, *op. citat*, 16.

[4] Pentru care vezi cit. N. Iţcuş, 9—10.

— acea Dragomirnă pe care un mare îndrăgit de străbune monumente istorice, Episcopul Melhisedec Ștefănescu [1]) o socotia (după C u r t e a d e A r g e ș și T r e i - I e r a r h i i lașilor) al treilea monument arhitectonic românesc, — Dragomirna, al cărei nume pare că stă el însuși să te vrăjească, fiind aproape anagramic de simbolic: D r a g o ș i m i r n a . . ., — Dragomirna, pentru a cărei feciorelnică, svelță, sulegelă aparițiie, cu horbota turnulețului ei de nesfârșită înfloritură, a trebuit să vină intuiția măestrului George Enescu, ca s'o caracterizeze în două-trei cuvinte [2]): »Minune! Atâta supleță! Pare — că-i o naie făcută să plu-

Adormirea Maicii Domnului (Succava)

tească în seninul albastru al cerului! . . .«. Această Dragomirnă deci vine dintr'un veleat în care Suceava nu mai era capitală a Moldovei. Precum, iarăși, de d u p ă mutarea scaunului domnesc la Iași au răsărit pe arborosenele plaiuri ale Bucovinei slăvite ctitorii ca: Unicul giuvaer al Suceviței Movileștene (din 1578), acest chilim moldovenesc și aproape basarabean, cu alesătură mai ales în verde, asternut pe pajistea din văgăuna perdelelor de brădet de pe apa Suceviței; armonic-proporționatul Sf. Nicolai dela Suceava, înoit (între 1610—1611) de Marele Vistiernic Nicoară Prăjescul; arătoasa mănăstire Solca (din 1630) a lui Ștefan Tomșa; M ă n ă s t i o a r a, adevărată mănăstioară, zisă S â n t - O n o f r e i (din 1673) a lui Ștefan Petriceicu-Vodă, — sau, mai măruntele, dar nu mai puțin pitorești ctitorii, ca: blânda chinovie a Adormirii Maicii Domnului (din 1639), dela

[1]) D. Onciul, *op. citat*, 31.

[2]) Cu ocazia turneului său bucovinean din Aprilie 1929 — vezi revista „Făt-Frumos", An. IV, 1929, 92—93.

poalele Sucevii, datorită aproape-anonimelor feţe monahale Nastasia şi Anghelina ; sprinţarul avânt arhitectonic al lui Sf. Ioan Botezătorul dela Suceava (din . . . anul C a z a n i e i lui Varlaam : 1643), datorită lui însuşi Vasile Vodă Lupu ; gospodărească mănăstire Ilişeşti (din 1714) a Marelui Medelnicer Ionaşcu Isăcescul [1]); şoimanul cuib de pe Nistru care-i schitul Crişceatec (din cam 1766), ctitorit de jupânul-negustor Teodor Preda ; sau solida, arhaizanta zidărie (dela 1722) din Comăneştii Vornicului Simeon Tăutu ; — ca şi masivul turn-clopotniţă dela mănăstirea »Sf. Ioan« din Suceava, înălţat în 1589 de Petru Şchiopul, sau S t â l p u l l u i V o d ă Mihai Racoviţă dela Vama.

Iată aşadar semne că îndeletnicirea ctitoririlor ajunsese în Ţ a r a s c a u n e l o r d o m n e ş t i tradiţie şi dincolo de marile răsturnări vremelnice.

În zilele ei de mărire însă, când (mai două veacuri) s'a învrednicit a fi reşedinţă domnească, înţelegem ce-a fost Suceava. Dimitrie Cantemir ne spune lămurit [2]) că : »osebit de curtea domnească şi de alte case mari, să număra(u) întru acest oraş« 40 de biserici de piatră [3]) şi mai multe de lemn, şi 16.000 de case ale norodului. Suceavă de cam 100.000 locuitori — şi cam de opt ori mai mare ca Suceava de astăzi. Suceavă pe care şi mai aievea însă o putem ghici din stihurile trubadurului bucovinean T. Robeanu (= Dr. Gheorghe Popovici), care, adânc-vrăjit de trecutul nostru strămoşesc, mai oriunde prezent pe cele bucovinene meleaguri, cu profundă pasiune se închină acelor vremuri de altădată, retrăindu-ni-le în cântări ca acestea (ce-i drept, nu fără înghirlandarea câte unui colţ de intimă idilă).

Pentru glorioasa Suceavă voievodală — evocarea :

Suceava e avută 'n turnuri
Ca muntele bogat în stânci,
Ea are strade glorioase
Şi are pivniţe adânci —

Şi, umbrirea în tonul minor al poeziei intime :

În bolta dela C r a i u l - N e g r u
Acolo vinu-i minunat,
Acolo trei voinici aseară
Într'un ungher s'au aşezat . . .
(În B o l t a d e l a C r a i u l - N e g r u).

---

[1]) Iar aceste patronimice articulate (în *-ul*), atestate chiar *aşa* în vechile pisanii, arată că nume ca *Pumnul, Isopescul, Onciul* nu derivă abia din şcoala lui Arune Pumnul . . .

[2]) *Scrisoarea Moldovei,* Mănăstirea Neamţ 1826, 64 (v. Leca Morariu, *Un cântăreţ al Sucevii : T. Robeanu,* 1926, 13—14).

[3]) Astăzi, inclusive ruinele celor două cetăţi ale ei, Suceava a rămas numai cu „16 mari monumente istorice" (Leca Morariu, *Un cântăreţ al Sucevii . . .*, 4)

Şi chiar C e t a t e a Sucevii, în ceas târziu de miazănoapte, sub tainica vrajă a lunii :

La Suceava în cetate
Ceas de miazănoapte bate,
Păzitorii cântă 'n uliţi
Răzimaţi în albe suliţi —

— a l b e fiind sulițele paznicilor nocturni de poleiul lunii . . .

Pisania chitoriccască dela Ilişeşti

Şi :

La Suceava în cetate
Ceas de miazănoapte bate,
Zidul vechi adânc răsună :
Noapte bună, noapte bună! . . .

(C â n t e c v e c h i).

Sau, intrând şi mai în Cetatea Sucevii, cu acelaş T. Robeanu (N o v e l ă d e c a s t e l) :

Pe podele de-alabastru
Joacă razele de-apus . . .
Şi gândirile s'au dus
Ca un stol de rândunele
În departele albastru . . .

(. . . gândirile Domniţei, care-şi aşteaptă doritul mire).
Încât :

N'are preţ acum ca pleava
Tot castelul din Suceava . . .

(. . . n'are preţ, pentru cine, ca această Domniţă, şi-a trimis visurile şi dorurile stol, departe . . .) —

Până ce :

De pe turn răspunde-un tun
Buciumele toate sun' . . .

— vestind sosirea doritului mire . . .

În jurul a c e s t e i Suceve deci, a trebuit — foarte firește — să descalece atâta temei al Moldovei. Și'n așa bogăție, încât foarte râvnitorul de adevăr Dimitrie Onciul va glăsui răzvedit : »Nicăiri pe tot pământul românesc, nu se află pe un spațiu atât de mic, atâta bogăție de istorie românească, atâta bogăție de

Mănăstirea Putna

amintiri scumpe ale trecutului nostru«. Și urma a ne mai încredința acelaș D. Onciul [1]: »Fără exagerare putem chiar zice că, în ce privește arta veche religioasă, Bucovina ocupă un loc din cele dintâi în toată lumea ortodoxă«.

Așadar : Dela hotarul ei de miazănoapte, unde, din vârf de stâncă, șoimanul schit al Crișceatecului își îngândurează oglindirea în apa Nistrului, peste posomorenia de biserică Toporăuțeană a lui Miron-Vodă dela Bârnova (posomorenie, ai zice adurmecătoare a mohorîtelor răstriști ce stăteau să se-abată asupra acelor locuri) — și peste culmea bântuită de vremuire a Cetății Țeținului de deasupra Cernăuților, — până 'n celalt capăt de Cordun bucovinean, deci până'n Răusenii lui Ștefan cel Mare, o singură pânză de slăvite ctitorii, un întreg »sobor de clopotnițe«, cum i s'a zis! Și una mai slăvită decât alta!

Între ele și »cea mai veche fundațiune domnească«, nu numai din Bucovina, dar și din »toată Moldova [2]: Biserica dela Rădăuți, zidită de însuși Bogdan I Descălecătorul († 1365), care aice-și are și gropnița. Dar »biserica« Rădăuțeană e mai mult decât numai biserică! E însuși P a n t e o n u l [3] dinastiei noastre

[1] *Op. citat*, 32—33.

[2] D. Onciul, *op. citat*, 19.

[3] D. Onciul, *op. citat*, 22.

băştinaşe până la Alexandru cel Bun. Şi dacă Alexandru cel Bun nu-şi avea propria sa ctitorie, — sumptuoasa mănăstire a Bistriţei de lângă Piatra-Neamţ, atunci probabil că tot la Rădăuţi s'ar fi astrucat. La Rădăuţi sunt deci, între altele, lăcaşurile de sfântă veşnică odihnă ale primelor domni Moldoveni: Bogdan Descădecătorul; Laţcu, fiul lui Bogdan; Roman I, tatăl lui Alexandru cel Bun, Ştefan I cel Bătrân; şi Bogdan, fratele şi coregentul lui Alexandru cel Bun [1]).

. . . Şi aproape toate tagmele sociale se întrec în această nobilă osârdie de a vârsta ţara cu cât mai multe lăcaşuri de veşnică

Fosta biserică dela Bădeuţi

pomenire: Domnii Ţării cu Doamnele lor, fruntaşii Ţării din preajma scaunului domnesc (oşteni şi dregători), cucernice feţe bisericeşti, dela înalţi chiriarhi până la umilele purtătoare de rasă monahală, boierime mare şi măruntă, precum şi obişnuiţi reprezentanţi ai norodului de toate zilele . . . Toţi de-a-valma şi pe 'ntrecutele!

Aşadar, feţe domneşti ca: S a s-V o d ă, fiul lui Dragoş, — cu Biserica Sf. Treimi dela Siret (care, însă s'ar putea să fie şi ctitorie a lui P e t r u M u ş a t); B o g d a n D e s c ă l e c ă t o r u l — cu marea gropniţă, domnească dela Rădăuţi; M ă r g ă r i t a M u ş a t a (mama vigurosului Petru Musat şi a lui Roman-Vodă) cu Sf. Ioan Botezătorul dela Siret (ce-i drept zidită din nou de Ştefan cel Mare; P e t r u M u ş a t — cu biserica Mirăuţilor dela

[1]) D. Onciul, *op. citat*, 20.

Suceava și chiar și cu cetatea cetăților moldovenești: Cetatea Sucevii; Alexandru cel Bun — cu fosta veche mănăstire dela Vatra-Moldoviței, azi jalnice resturi de ruine, de când (foarte de mult) șuvoaiele unei năpraznice ploi au prăbușit o parte a muntelui peste ctitoria marelui și atât de creștinului Domn; Ștefan cel Mare, mare și aici, cu cele șapte ctitorii bucovinene ale sale — adică, azi, numai șase, una, acea care »între toate surorile ei din Bucovina, ne păstra cea mai frumoasă străveche înfățișare, nestricată de cârpelile de mai târ-

Biserica Sânt-Ilie (lângă Suceava)

ziu« [1]), — cea dela Bădeuți, fiind făcută asemenea cu pământul, în 1917, de urgia războiului . . . semimondial, — deci următoarele șase ctitorii ale lui Ștefan: mănăstirea între mănăstiri Putna (zidită între 1466—1470), Bădeuții (din 1481) dărâmați în 1917 [2]), mănăstirea de călugărițe dela Pătrăuți pe Suceava (din

[1]) Leca Morariu, *Ce-a fost odată — Din trecutul Bucovinei*, ed. II-a, 1926, 45—46.

[2]) „probabil în August 1917" — v. Leca Morariu în *„Junimea Literară"*, An. XII, 1923, 113. — De altfel, cum biserica dela Bădeuți fusese ridicată de Ștefan în amintirea înfrângerii lui „Basarab Voevod cel Tânăr, zis Țepeluș", înche-ț ierea noastră (în „Jun. lit.") era: „Un întreg și trist capitol de istorie românească Și te gândești: O soartă răsbunătoare a voit parc-că să șteargă aceste nume ce po-meniau lupta fraților de-un sânge, — dărâmând până 'n temelie chiar și-un lăcaș închinat lui Dumnezeu și aruncând în praful drumului această piatră mărturie a răz-boiului fratricid! . . .".

1487), Sânt-Ilie din aripa Sucevii, foarte aducător aminte de Bădeuți și venind din acelaș an 1488 ca și faimosul Voroneț (care, alături de Mănăstirea-Humorului, Vatra Moldoviței și Sucevița, constitue, mai ales, acele superbe revelații de veche artă religioasă), sumbrul Volovăț (din 1502) și Răusenii (început de Ștefan la 1503 și isprăvit de Bogdan, la 1504), amintitori de sumbrul omor al tatălui lui Ștefan cel Mare (Bogdan II, decapitat de fratele său Petru Aron); — alți ctitori domnești: Bogdan III, fiul lui Ștefan, împreună cu Ștefăniță IV cel Tânăr (»Viforul«

Fot. I. Ambre — Voronețul

lui Delavrancea), ctitori ai catedralei (de excepționale dimensiuni) Sf. Gheorghe (azi »Sf. Ioan«) dela Suceava, zidită între 1514—1522; Petru Rareș — cu cele două adevărat-domnești ctitorii ale sale: actuala Vatră a Moldoviței (din 1532) și Sf. Dumitru dela Suceava (din 1534—1535) . . .

Oacheșa Vatră a Moldoviței, în care coloritul roșu, galben, albastru e la fel de îmbietor, de atotstăpânitor, precum în zugrăveala Suceviței e verdele pajiștilor; insinuanta, eleganta Vatră a Moldoviței, la poarta căreia a bătut, se pare [1]) și copilandrul Eminescu; Vatra Moldoviței cea atât de luminos profilată pe liniile măgurilor din fundul ei, încât te învață definitiv că așa, cu toată ambianța plaiurilor sale, trebue văzut în Bucovina acel »sobor de clopotnițe«,nu (cum îl arată uneori pictorii noștri) ca o cu totul izolată spaimă de informă zidărie. Viziunea cea adevărată tot Eminescu a avut-o — în candida-i mărturisire:

[1]) Cf. Bul tinul „Mihai Eminescu", An. XII, 1941, 34.

N'oi uita vreodată, dulce Bucovină,
Geniu-ţi romantic, munţii în lumină
Văile în flori . . .

Deci ! »Geniu«, caracter, romantic — desgrădit, desmărginit ; munţii — în lumina zărilor lor : Uriaşe talazuri de lumină ; — văile, nesfârşite prelungiri de pajişti înflorite . . . Aveau, adică, aceşti meşteri-ctitori strămoşi şi agerul ochi care ştie să aleagă cuvenitei chinovii şi cuvenitul cadru al peisagiului . . .

Biserica Sf. Dumitru (Suceava)

Dar continuăm : Elena, Doamna lui Petru Rareş — cu biserica învierii Domnului dela Suceava (din 1550), înviată nouă abia în 1926, după ce mult timp ne fusese înstrăinată [1]); Alexandru Lăpuşneanu, care înainte de ce se mută la Iaşi, îşi înfige în muchea podişului dela Suceava goliaticul turn-memento dela Sf. Dumitru (din 1561); Petru Şchiopul — cu . . . mai şchiopul [2]), dar temeinicul său turn dela »Sf. Ioan« Suceava (din 1589); Ieremie Moghilă cu protagonista Suceviţă, cuprinzând mormintele neîntrecut de măestrit-înflorite ale Domnilor Ieremie şi Simeon Moghilă; Ştefan Tomşa cu acea Mănăstire a Solcăi care, cel puţin după tradiţia populară, ar fi cutezat să concureze chiar şi cu unica Dragomirnă; Miron-Vodă, cu scunda sa mohorenie dela Toporăuţi; Vasile Lupu cu sprinţarul Sf. Ioan Botezătorul dela Suceava, care cilibie jucărioară arhitectonică s'ar cere parcă închinată mai cu-

[1]) Vezi revista „Fat-frumos", An. I. 1926. Nr. 3.

[2]) Diformat, disproporţionat prin suprapunerea unui etaj în zilele lui Franz Iosef împăratul.

rând unei Sfinte . . . ; Ştefan Petriceicu Vodă cu Mănăstioara de lângă Siret; şi Mihai Racoviţă, ostaş pripit, cu pripitul şi năruielnicul său Stâlp al lui Vodă dela Vama.

Sau, perindăm acum ctitoriile moşnenei noastre boierimi. Cronologic, seria e inaugurată de trei monumente care se întrec chiar cu cele domneşti ba uneori le şi întrec: biserica dela Arbure (din 1502) a lui Luca Arbore, Pârcălab de Suceava; originala citadelă de la Pârnauţi la logofătului Gavril Totru-

Fot. Lucian Balan (Cernăuţi) Bis. dela Părhăuţi

şanu (din 1522); şi Marele Logofăt Teodor Bubuiog — cu una dintre acele odoare de veche artă religioasă, care şi astăzi uimeşte şi înfioară: Mănăstirea-Humorului (din 1530). — Şi apoi: Pârcălabul de Hotin Nicoară Hâra cu biserica din Zahareştii lui Ion Grămadă (dela 1542); Marele Vistiernic Nicoară Prăjescul cu euritmicul Sf. Nicolai dela Suceava; Marele Medelnicer Ionaşcu Isăcescul — cu mănăstirea Ilişeştilor lui Simeon Florea Marian (din 1714); Vornicul Simeon Tăutu cu Comăneşteana sa ctitorie din 1772, etc.

Alţi sârguitori întru ctitorire: Feţe bisericeşti ca Episcopul şi apoi Mitropolitul Georghe Moghilă, ctitor, mai ales moral, al Sucevitei; Mitropolitul Anastasie Crimca, cu superba sa Dragomirnă şi cu chivotelul sau de bisericuţă din curtea »Sf. Ioan« dela Suceava (zidită între 1626—1629); şi blagocesti-

vele rasofore Nastasia și Anghelina — cu feminin de cocheta Adormire a Maicii Domnului (din 1639) și mai feminină parcă în argintia tânguire a clopotelor ei care răsunau până 'n Burdujenii unui blestemat hotar de odinioară . . .

Ctitor apoi și-un neștiut jupân dintr'ale negustoriei: Hagiul Teodor Preda, cu Crișceatecul împlântat ca o vedetă, o stră-jă-iscodă, în țărmul Nistrului.

Precum iarăși aminte trebue să ne fie de cetatea cetăților moldovene și românești, marea Cetate a Sucevii, urzită și ea de

Victor Balan — Schitul Crișceateculuí (Acvarelă)

același prea-vrednic Petru I Mușatul[1]). Sunt »ruinele cele mai sfinte nouă, pe toată întinderea pământului românesc« — glăsuia același D. Onciul[2]). Aici au sălășuit »cei mai mari Domni ai Moldovei«[3]): Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare. Aici zvâcni cu primăvăratecă furtună și într'o primăvăratecă zi de Mai al leatului 1600, strălucind de biruințe, »ca Domn al Țării-Românești, al Ardealului și al Moldovei«[4]), Mihai Vodă Viteazul, pentru a »primi, ca Domn al țărilor surori unite, jurământul garnizoanei din Cetate[4]). Cetate neînvinsă! Această »poartă

[1]) Al. Lăpedat, *Cetatea Sucevii*, 1913, pag. XXIII.

[2]) D. Onciul, *op. citat*, 24.

[3]) D. Onciul, *op. citat*, 25.

[4]) D. Onciul, *op. citat*, 27.

a creştinătăţii«, acest »zid de apărare al ei« — cum îi zicea cu creştinească credinţă şi cu aprigă mândrie, apărătorul ei, P a l o ş a l l u i C h r i s t o s, Ştefan cel Mare[1]). Cetate neînvinsă, care, biruitoare a înfruntat (la 1476) duhumul înfricoşatului Mahomed II, cuceritorul Constantinopolului, — şi cetate neînvinsă, care, nebiruită a înfruntat falnica armie a Craiului leşesc Olbrich (1497). Suceava — »neînvinsa cetate«, care, atunci când totuşi, din nemernicia unor vremuri (ca d. p. anul de crâncenă pomenire 1940 . . .), a fost silită să se predea, — »s'a predat«, dar »fără să fi fost cuprinsă în lupte«[2]). Cetate-simbol a Tragediei moldovene din lunie 1940! . . .

Sfântul Mormânt dela Putna

Precum iarăşi vom lua aminte că'n Ţara scaunelor de domnie şi a mormintelor voevodale, — l a Putna, î n Putna aleanului său creştinesc, ş i-a ales şi n e-a ales Ştefan Vodă Muşatinul, Scaun de veşnică veghe asupra Moldovei, Scaun de veşnică domnie . . .

Iată-le deci, câteva, câteva numai din cele ce se cer cu osebire ştiute despre Ţara sfinţită şi cu numele ei de mucenicie: A r b o r o a s a şi B u c o v i n a.

Dar Bucovina nu e numai Ţară între Ţările Moldovei, ci prin acelaş trecut de slavă al ei, e loc de lumină largii lumii de pretutindeni.

Să ne aducem d. p. aminte ce credea (la 1913) marele dascăl german dela Viena Josef Stryzgowski[3]) despre minunile ei de artă religioasă cari răspund cu nume ca Voroneţul, Mănăstirea-Humorului, Vatra-Moldoviţei, Sucevita şi . . . celelalte. Pictură ca

[1]) D. Onciul, *op. citat*, 25.

[2]) D. Onciul, *op. citat*, 26.

[3]) Cf. Leca Morariu, *Războiul Troadei*, 1924, 9.

aceasta — spunea Strzygowski »nu ne oferă altă țară din lume«. »Cine se osteneşte să pătrunză în aceste cicluri de icoane . . . , recunoaşte neapărat greşeala de până acum a investigației ştiințifice, care în aceste frescuri a văzut numai un răsad al artei athonite«. Dimpotrivă : »nu atât Athosul asupra Moldovei, pe cât marea cultură care-o deținem noi . . . în mănăstirile Bucovinei, a trebuit să se repercuteze [1]) asupra Sfântului Munte«.

Aşadar : Nu noi dela Muntele Athos, ci marea artă a Sfântului Munte dela noi a învățat — ne învăța (la 1913!) profesorul de istoria artelor dela Universitatea Vieneză!

Precum această Bucovină, Țară a scaunelor de domnie şi a mormintelor voevodale, rămâne cu adevărat Sfânt-Munte sufletului românesc ! Munte-Sfânt — şi de-atâtea ori Golgotă, — prin r o ş u sânge şi prăpăd Golgotă, Golgotă peste care însă izbăvitorul paloş de Arhanghel al marelui oştean Ion Antonescu ne-a dobândit astăzi arcuire de c u r c u b e u românesc . . .

13 Iulie 1941 —

Fot. Leca Morariu — Mănăstirea Humorului

[1]) Cf. şi faptul că un Macarie din Galați zugrăvia la 1788 biserica Mănăstirii Dochiariu din Muntele Athos (după acelaş Dr. Josef Strzygowski, *Die bildende Kunst des Ostens*, 1916, 58).

PREȚUL LEI 30